

**ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA**  
**NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS**

2025-04-15 Nr. TP-4

Vilnius

Posėdis įvyko 2025 m. balandžio 15 d. 13 val. e. ryšio priemonėmis pusiau nuotoliniu būdu.

Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.

Posėdžio sekretorė Violeta Dubnikienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – EKG, Taryba) pirmininkė doc. dr. Dalia Urbanavičienė, EKG nariai – Jonas Rudzinskas, doc. Dr. Rimantas Astrauskas, Nijolė Balčiūnienė, Sandra Daugirdienė, Ona Drobelenė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, doc. Virginijus Kašinskas, Angelė Kavaliauskienė, dr. Lina Leparskienė, Olijardas Lukoševičius, prof. dr. Lina Petrošienė, doc. dr. Dalia Senvaitytė, Gita Šapranauskaitė, dr. Skaidrė Urbonienė, Jonas Vaiškūnas; EKG specialistai – dr. Jolita Eidikonienė, Valia Skrodenienė, Valdas Voveris, Asta Žernienė, Vilma Žukauskienė, Violeta Dubnikienė, Jūratė Pancerova. Posėdžio svečiai – doc. dr. Vaidutė Ščiglienė, Valstybinės kultūros paveldo komisijos pirmininkė; prof. dr. Kęstutis Zaleckis, Valstybinės kultūros paveldo komisijos narys; dr. Linas Kvizikevičius, Valstybinės kultūros paveldo komisijos narys; Viktorija Gadeikienė, Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vadovė; Artūras Stepanovič, Kultūros paveldo apsaugos analizės grupės vyriausiasis specialistas; Eimutis Valiukas, asociacijos Adučiškio miestelio bendruomenės direktorius (Švenčionių r.); Varsa Zakarienė, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Muzikinio folkloro archyvo vedėja.

Posėdžio kvorumas yra. Posėdžio įrašas pridedamas.

**DARBOTVARKĖ:**

1. Dėl istorinio kultūrinio paveldo išsaugojimo miškuose.
2. Dėl Etnologijos ir folkloristikos studijų krypties grąžinimo ir lituanistikos prioriteto mokslo bei studijų srityse įtvirtinimo.
3. Dėl nematerialaus kultūros paveldo archyvų teisinės apsaugos.
4. Dėl EKG 25-mečiui skirto renginio ir bendrojo EKG bei regioninių tarybų atstovų posėdžio organizavimo.
5. Kiti klausimai.

Dalia Urbanavičienė pristatė posėdžio darbotvarkę ir pasiūlė po 1-ojo klausimo svarstyti 3-įjį darbotvarkės klausimą, paskui 2-ąjį, o likusius klausimus – taip, kaip numatyta darbotvarkėje.

Darbotvarkei pritarta bendru Tarybos sutarimu.

## 1. SVARSTYTA. Istorinio kultūrinio paveldo išsaugojimas miškuose.

Eimutis Valiukas kalbėjo, kad Adutiškio apylinkių gyventojai yra labai susirūpinę dėl Pirmojo pasaulinio karo istorinių fortifikacinių įtvirtinimų išsaugojimo Švenčionių ir Ignalinos rajonuose, nes šio paveldui iškilo grėsmė, kadangi išrašyti leidimai plynai iškirsti mišką Adutiškio apylinkėse, kur yra įtvirtinimai. Ši unikalų fortifikacinį ruožą su įvairiomis inžinerinėmis užtvaramis (grioviais, pylimais, apkasais, betoniniais bunkeriais) įrengė vokiečių kariai per tris Pirmojo pasaulinio karo metus, jam aprūpinti nutiesė siaurąjį geležinkelį su rokardiniu keliu. Įtvirtinimai yra puikiai išlikę iki šiol, gali būti naudojami gynybai ir dabar, be to, jie traukia turistų ir kitų besidominčių kultūros paveldu žmonių dėmesį, didelį susidomėjimą kelia ir Lietuvoje dislokuotiems Vokietijos kariams. Miško plyni kirtimai gali padaryti nepataisomą žalą šiam unikaliai istoriniam paveldui, jam gresia suardymas ir (ar) net sunaikinimas.

Dalia Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad pastaruoju metu dėl gamtos niokojimo vykstant kirtimus daroma nepataisoma žala daugybei kultūros paminklų miškuose – ne tik istoriniams gynybiniais įtvirtinimams, bet ir pilkapiams, partizanų bunkeriams, memorialinėms jų žūties vietoms ir kt. Ypač didelė grėsmė yra iškilusi pilkapiams, nes šalia jų dažnai nėra pateikiama informacija, o vertėtų pažymėti, kad pilkapiai iš esmės yra senųjų kapinių vieta. Galbūt toks pažymėjimas juos apsaugotų, kad nebūtų vykdomos veiklos, pažeidžiančios pagarbą protėviams (pvz., Ignalinoje ant pilkapyno įrengtas pramogų parkas).

Valstybinės kultūros paveldo komisijos (toliau – VKPK) atstovai pritarė, kad kultūros paveldo objektų išsaugojimo miškuose klausimas yra labai aktualus, nes tiems objektams vykstant kirtimus miškuose kyla grėsmė ir pasitaiko net sunaikinimo faktų. VKPK pirmininkė Vaidutė Ščiglienė pasiūlė kuo greičiau imtis priemonių, kartu su EKGTT priimti sprendimus.

*Kalbėjo: Eimutis Valiukas, Dalia Urbanavičienė, Vaidutė Ščiglienė, Kęstutis Zaleckas, Linas Kvizikevičius, Viktorija Gadeikienė, Artūras Stepanovič, Ona Drobelenė, Jonas Vaiškūnas.*

NUTARTA (bendru sutarimu): 1. Pritarti siūlymui sudaryti VKPK ir EKGTT bendrą darbo grupę nutarimui parengti dėl istorinio kultūrinio paveldo išsaugojimo miškuose (nuo EKGTT į darbo grupę pasiūlyta: dr. Dalia Urbanavičienė, dr. Regina Mikštaitė-Čičiurkienė, Adutiškio bendruomenės atstovas); 2. Tęsti svarstymus su VKPK dėl pilkapių pripažinimo laidojimo vietomis (senosiomis kapinėmis) ir jų ženklavimo.

## 2. SVARSTYTA. Nematerialaus kultūros paveldo archyvų teisinė apsauga.

Dalia Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad Lietuvos mokslo ir studijų institucijose bei kultūros centruose sukaupti nematerialaus kultūros paveldo (toliau – NKP) archyvai vis dar neturi teisinės apsaugos statuso. Šie archyvai nepatenka į Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymą, nes jis skirtas tik valstybiniais archyvams, kaupiantiems daugiausia veiklos dokumentus. Daugelis

aukštųjų mokyklų ir kultūros centrų, saugantys ir kaupiantys NKP vertybes, neturi šioms vertybėms archyvuoti atskiro finansavimo, tinkamų patalpų, sąlygų, etatų, įrangos, trūksta specialistų. Palyginti su kitomis šalimis, Lietuvoje sukaupti NKP archyvai yra gausūs, turtingi ir vertingi, todėl svarbu, kad kuo greičiau būtų sprendžiamas jų išsaugojimo klausimas.

Varsa Zakarienė papasakojo apie patirtį dirbant su Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje sukauptu itin gausiu Muzikinio folkloro archyvu: nors didžioji archyvo dalis jau suskaitmeninta, bet jo prieinamumas labai menkas, sumažėjo darbuotojų (dirba tik 3), trūksta įrangos, tinkamų patalpų, labai daug kas priklauso nuo projekcinio finansavimo. Muzikinio folkloro archyvas yra šalia Etnomuzikologijos katedros, per ilgus metus studentai užrašė didžiąją dalį archyvinės medžiagos, bet studentų skaičius mažėja.

Dalia Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme yra įvardytas lituanistikos prioritetas (kuris apima ir NKP vertybių dokumentavimą) tiek mokslo, tiek studijų srityse, tačiau valstybės dėmesys šio prioriteto įgyvendinimui aiškiau įvardytas tik mokslinių tyrimų institutų atveju, bet ne aukštųjų mokyklų atveju. Be to, šiame įstatyme į lituanistikos prioritetą visiškai neatsižvelgta įvardijant mokslo ir studijų rezultatų vertinimą, taip pat nustatant mokslo ir studijų institucijoms skiriamas lėšas. Lietuva yra ratifikavusi ir įgyvendina UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo konvenciją, kurios III skyriuje nustatyta NKP apsauga nacionaliniu lygmeniu, šalis turi užtikrinti savo teritorijoje esančio NKP apsaugą, plėtojimą ir svarbos didinimą, tuo tikslu imtis atitinkamų teisinių, techninių, administracinių ir finansinių priemonių, steigti NKP dokumentavimo įstaigas ir daryti jas labiau prieinamas.

Taip pat buvo atkreiptas dėmesys, kad NKP archyvų įtraukimas į Dokumentų ir archyvų įstatymo lauką būtų netinkamas sprendimas, nes šių archyvų pasiekiamumas ir prieinamumas būtų smarkiai apribotas biurokratinių suvaržymų, didelių įkainių dėl archyvinės medžiagos naudojimo, taip pat būtų apribotas tyrėjų indėlis tvarkant archyvinę medžiagą. Todėl svarbiau būtų įtraukti nuostatas dėl NKP archyvų apsaugos į Mokslo ir studijų įstatymą, galbūt ir į Kultūros centrų įstatymą.

*Kalbėjo: Varsa Zakarienė, Dalia Urbanavičienė, Rimantas Astrauskas, Dalia Senvaitytė, Lina Leparskienė, Jonas Vaiškūnas.*

NUTARTA (bendru sutarimu). Sudaryti darbo grupę siūlymams dėl nematerialaus kultūros paveldo archyvų teisinės apsaugos parengti iš šių Tarybos narių: Dalia Urbanavičienė, Rimantas Astrauskas, Lina Leparskienė, Dalia Senvaitytė, Lina Petrošienė, Sandra Daugirdienė, Loreta Sungailienė, Žilvytis Šaknys.

3. SVARSTYTA. Etnologijos ir folkloristikos studijų krypties grąžinimas ir lituanistikos prioriteto mokslo bei studijų srityse įtvirtinimas.

Dalia Urbanavičienė pabrėžė, kad Mokslo ir studijų įstatyme (toliau – Įstatymas) nėra aiškiai apibrėžta sąvoka *lituanistika*. Jos apibrėžimas pateiktas tik Lietuvos mokslo tarybos (toliau – LMT) patvirtintoje Lituanistikos prioriteto įgyvendinimo 2025–2030 metų programoje, tačiau joje sąvokos *lituanistika* apibrėžimas kelia abejonių, nes yra pernelyg platus (viskas, kas susiję su Lietuva, yra lituanistika). Ši sąvoka turėtų būti aiškiai apibrėžta Įstatymu, nes ji negali keistis vadovaujantis vien LMT, atliekančios ekspertinę ir patariamąją funkciją, sprendimu. Antra, Įstatyme lituanistikos prioriteto įgyvendinimo veiklos priskiriamos nacionalinės svarbos statusą turinčioms veikloms, tačiau 3 straipsnyje, kur įvardijamos pagrindinės aukštojo mokslo skatinimo kryptys, prioritetai ir priemonės, nurodoma lituanistikos (baltistikos) plėtra tik užsienyje ir tarptautiškumo siekiai. Reikėtų siūlyti, kad pagrindinėms aukštojo mokslo skatinimo kryptims priklausytų lituanistikos plėtra ir pačioje Lietuvoje. Dalia Urbanavičienė pasiūlė, kad reikėtų tobulinti ir mokslinių tyrimų vertinimo aprašą, numatant daugiau balų skirti už lituanistinių tyrimų įgyvendinimą ir sklaidą Lietuvoje, nes dabartiniame apraše dvigubai ar net daugiau taškų skiriama už mokslo darbų paskelbimą užsienio mokslo leidiniuose ar tarptautiniuose žurnaluose. Klausimą dėl lituanistikos prioriteto D. Urbanavičienė š. m. kovo 25 d. aptarė su Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininke Vaida Aleknavičiene, o po to komitetas kreipėsi į Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisiją, pasiūlydamas EKGK iškeltas problemas aptarti komisijoje.

Taip pat Dalia Urbanavičienė Tarybos narius informavo, kad yra gautas iš Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atsakymas į Tarybos raštą dėl Etnologijos ir folkloristikos studijų krypties grąžinimo. Ministerija neatsižvelgė į pagrindinius EKGK rašte pateiktus argumentus, kad šios studijų krypties išbraukimas lėmė etnologinių studijų išnykimą, o tai kelia grėsmę etnologijos mokslo perspektyvoms Lietuvoje, vis labiau ryškėja šios srities specialistų didžiulis trūkumas, kyla pavojus etninės kultūros tęstinumui ir tautinės savimonės išsaugojimui, Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų dėl Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimui. Ministerija savo atsakyme nurodė, kad pakanka rengti etnologines studijų programas bendroje Kultūros studijų kryptyje, rekomendavo tuo klausimu kreiptis į aukštąsias mokyklas.

*Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Dalia Senvaitytė, Ona Drobelenė.*

NUTARTA (bendru sutarimu): 1. Įtraukti į klausimo dėl lituanistikos prioriteto svarstymus su Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisija klausimą ir dėl Etnologijos ir folkloristikos studijų krypties grąžinimo. 2. Pakartotinai kreiptis raštu į Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją dėl Etnologijos ir folkloristikos studijų krypties grąžinimo, kadangi pateiktame ministerijos atsakyme neatsižvelgta į svarbiausius argumentus.

4. SVARSTYTA. EKGK 25-mečiui skirtą renginio ir bendrojo EKGK bei regioninių tarybų atstovų posėdžio organizavimas.

*Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Gita Šapranauskaitė, Ona Drobelenė, Jonas Vaiškūnas, Lina Petrošienė, Jūratė Pancerova, Virginijus Jocys.*

NUTARTA (bendru sutarimu): 1. Organizuoti EKG 25-mečiui skirtą renginį š. m. rugsėjo 17 d. Lietuvos etnografijos muziejaus Aristavėlės dvare. 2. Organizuoti bendrą EKG ir regioninių tarybų posėdį š. m. spalio 17 d. Neringos savivaldybėje.

## 5. SVARSTYTA. Kiti klausimai:

### 5.1. Žemaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybos sudėties keitimas.

*Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Vilma Griškevičienė, Angelė Kavaliauskienė, Ona Drobelenė, Jonas Vaiškūnas.*

NUTARTA (bendru sutarimu). Siūlymą į deleguojančių į Žemaitijos regioninę tarybą organizacijų sąrašą įtraukti VšĮ „Etnoklubas“ aptarti artimiausiame Žemaitijos regioninės tarybos posėdyje, o paskui šį klausimą svarstyti EKG.

### 5.2. Tradicinių pavasario švenčių įtraukimas į Lietuvos Respublikos atmintinų dienų įstatymą.

*Kalbėjo: Dalia Urbanavičienė, Vilma Griškevičienė, Angelė Kavaliauskienė, Ona Drobelenė, Jonas Vaiškūnas, Žilvytis Šaknys.*

NUTARTA (bendru sutarimu). Kreiptis raštu į Seimą siūlant į Lietuvos Respublikos atmintinų dienų įstatymą įtraukti tradicines pavasario šventes – Verbų sekmadienį, Didįjį ketvirtadienį, Didįjį penktadienį, Didįjį šeštadienį, Atvelykį, Jurgines (Jorę) ir Sekmines.

### 5.3. Seime svarstomi Tautinių mažumų įstatymo ir Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo projektai.

*Kalbėjo: Jonas Vaiškūnas, Dalia Urbanavičienė, Virginijus Jocys.*

NUTARTA (bendru sutarimu). Pritarti Lietuvos kalbos instituto Mokslo tarybos ir kitų mokslininkų pateiktoms pastaboms dėl Tautinių mažumų įstatymo ir Asmens vardo ir pavardės rašymo dokumentuose įstatymo projektų, kadangi šie projektai kelia grėsmę lietuvių kalbos stabilumui ir valstybės informaciniam vientisumui.

### 5.4. Medijų rėmimo fondo taisyklių ir sąlygų tobulinimas.

*Kalbėjo: Jonas Vaiškūnas, Jonas Rudzinskas, Virginijus Jocys, Dalia Urbanavičienė, Nijolė Balčiūnienė.*

NUTARTA (bendru sutarimu). Kreiptis raštu į Lietuvos Respublikos kultūros ministrą dėl Medijų rėmimo fondo finansuojamų projektų teikimo taisyklių tobulinimo.

### 5.5. Lietuvių kalbos premijos skyrimas.

*Kalbėjo: Nijolė Balčiūnienė, Jonas Vaiškūnas, Jonas Rudzinskas, Dalia Urbanavičienė, Žilvytis Šaknys.*

NUTARTA (bendru sutarimu). Pritarti siūlymui lietuvių kalbos premiją skirti Kazimierui Garšvai.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Violeta Dubnikienė